

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XLVIII. De satisfactione Christi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

TOM. II. ac de iniustitiâ unius hominis erga alterum, præcipue ex præceptis negativis, in quibus possunt sæpe phylicè impedire: ac proinde solvi debet ab omnibus.

XIII. Objicitur ultimò: Si peccatum sit injuria stricta contra Deum, ergo tenetur creatura rationalis statim post peccatum admissum Deo pro illatâ injuriâ satisfacere, cui tamen communis hodie Theologorum sententiâ adversatur. Respondedo cum Suarez Disp. 15. de Pœnitentiâ, Sect. 5. num. 5. Tannero, Disp. 6. quæst. 6. dub. 3. num. 47. & aliis, in humanis quidem per se loquendo requiri, ut statim post injuriam commissam fiat compensatio, quia alioqui cedit dilatio in damnum aliquod personæ læsæ, cui per se loquendo nocumentum aliquod provenit ex eo quod vel res ablata non statim restituitur, vel satisfactio non fiat, quia alioqui contemnetur ab aliis, & vilipenditur: respectu Dei autem per se loquendo hoc non evenit; quod si in casu aliquo particulari contingeret, ut si quis de ipso falsam doctrinam sparsisset, & esset periculum ne latius serperet, statim deberet revocare, & errorem illum ex eorum mentibus, quibus ipsum in se verat, tollere.

Assignatur hæc in re dispersitas inter injuriam factam homini & Deo.

Neque hinc inferas, ergo omne peccatum non est injuria propriè dicta contra Deum, nec vera iniustitia, cum non inferat damnum peccator Deo per actum onem peccaminosam: ad injuriam enim propriè dictam sufficit esse aliquid mandatum Dei tanquam domini proprietatis, cui contravenire Deo invito est actus iniustitiæ, at non tenebitur propterea peccator præcisè satisfacere, & consequenter nec censetur peccare contra justitiam, si hoc non præstet, nisi aliunde probetur esse aliquid mandatum Dei ut Domini proprietatis, per quod exigat satisfactionem; si verò sit hujusmodi mandatum, ut multi dicunt esse, tunc tenetur quidem satisfacere, sed pro eo solum tempore, pro quo obligat mandatum, quod cum affirmativum sit, non negativum, non obligat per se loquendo semper & pro semper: pro quo autem tempore obliget differunt auctores, & latè tractari solet in materiâ de Pœnitentiâ. Perinde autem ferè est quoad hoc, si teneatur quis pœnitentiâ agere ex solâ charitate, vel erga Deum, vel propria. Sed fusius hæc discutere non est hujus loci, sed ad tractatum de Pœnitentiâ, ubi plenius hæc de re agetur.

XIV. Ad hoc ut peccatum sit iniustitia contra Deum, non est opus ut per illud damnum aliquod Deo inferatur.

Pro eo solum tempore tenetur qui satisfacere, pro quo obligat præceptum.

DISPUTATIO QUADRAGESIMA QUARTA.

De satisfactione Christi.

DVO hic imprimis sunt discutienda: Primum, utrum operationes Christi habuerint valorem sufficientem, ut pro peccatis hominum ad æqualitatem satisfacerent: Secundum, utrum in Christi satisfactione servata fuerint conditiones omnes ad rigorosam justitiam requisita, & consequenter utrum Christus satisfecerit de rigore justitiæ: in quibus utrisque gravis est inter Thomistas & Scotistas controversia, negantibus his, illis affirmantibus. Vtramque difficultatem discutiemus Sectionibus sequentibus.

SECTIO PRIMA.

Fueritne Christi satisfactio condigna & æqualis, pro peccatis generis humani.

I. Triplici de causâ voluit aliqui opera Christi non esse sufficientia ad satisfaciendum pro peccato mortali.

PRIMUS dicendi modus est, Christi satisfactionem ad hoc non esse sufficientem, sed peccatum mortale esse altioris ordinis, ad satisfactionem etiam Christi, idque triplici ex capite, nempe ratione Damni, Malitiæ & Pœnalitatis: ratione Damni, peccatum siquidem, inquit hæc via procedendi, esse ex se & suo conceptu formali destructivum Dei, est namque

contristativum ipsius, & consequenter aptum ad eum propria felicitate orbandum: cum ergo felicitas essentialis Dei sit ejus esse, id quod est aptum privare Deum felicitate, est aptum privare illum esse; Christi verò satisfactio non est apta ad dandum Deo esse, ergo majus est peccatum in ratione damni, quàm Christi satisfactio in ratione compensationis.

Secundò: Peccatum mortale in ratione malitiæ superare Christi satisfactionem in ratione bonitatis, inde constare videtur, peccatum etenim satisfactio autem Christi non est immediatè à Dei perfectione & excellentiâ, sed à naturâ humanâ, hæc enim sola est capax satisfactionis ac meriti. Tertiò demum mortale peccatum in ratione pœnalitatis

II. Afferunt nonnulli Christi satisfactionem in ratione bonitatis esse se imparum peccato mortali in ratione malitiæ.

penalitate esse altioris ordinis inde deduci videtur, poena quippe peccato mortali debita est in ratione tum intensiois, tum extensionis infinita, nulla autem poenaltas in Christo vel intensivè, vel extensivè fuit infinita. Ita Joannes Medina Cod. de Satisfactione, quæst. primâ.

III. Secundus aliorum dicendi modus est, licet quidem major longè fuerit convenientia in Christo, quàm in puro homine, cur Deus illius opera acceptaret ad satisfaciendum pro humano genere. Caterùm dicunt non habuisse illa ex se, & citra acceptationem divinam, & valorem sufficientem, sed solum congruitatem quandam ut à Deo acceptarentur, idèoque solum satisfecisse, quod Deus iis sit contentus, & ulteriorem exigere satisfactionem nolit. Ita Scotus in primo, dist. 17. quæst. 1. quem sequuntur Scotistæ. Faber in tertio, Disp. 20. dist. 45. & 47. & alii. Item Durandus, & Gabriël ibidem, quæst. 2. In hoc tamen differunt, quod Scotus cum aliis asserat opera meritoria per acceptationem divinam fieri condigna, Durandus verò etiam positâ acceptatione solum admittit meritum congruum apud Deum.

IV. Conclusio: Omnino tenendum est opera Christi ex se & independentè ab acceptatione divinâ habuisse valorem sufficientem & condignitatem ad satisfaciendum pro peccatis hominum, adeoque infinitum: ita Doctores communiter, quos citat & sequitur Suarez hic, Disp. 4. Sectione 3. & 4. qui contrarium opinari nec pium esse ait, nec probabile, nec Fidei consentaneum, Vasquez citatus, Valentia hic, p. 5. Tannerus Disp. 1. quæst. 2. dub. 2. & 3. qui alios citant.

V. Probatur primò ex Scripturâ, in quâ passim dicuntur homines empti pretio magno, nempe sanguine Christi, & satisfactio Christi vocatur redemptio, quibus significatur Deum, non gratis remisisse peccata, sed exegisse justum pretium, ut in emptione & redemptione fieri solet. Item ad Hebræos 7. sic habetur: *Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata: idèo ingrediens mundum dixit: hostiam & oblationem noluisse, corpus autem aptasti mihi:* ubi apertè declarat Apostolus nullam aliam hostiam inveniri potuisse æqualem pro peccatis, donec pro iis Christus satisfaceret, at per acceptationem Dei sufficere potuissent sacrificia legalia. Deinde ad Romanos 15. *Non sicut delictum, ita & donum, si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratiâ unius hominis JESU CHRISTI in plures abundavit.* Alia testimonia videri poterunt apud auctores citatos.

VI. Suffragantur Patres, & inprimis illi omnes, qui propterea Incarnationem divini Verbi necessariam fuisse asserunt, ut Deo ex perfectâ justitiâ pro peccatis hominum satisfaceret, quod nisi ab homine, qui simul esset Deus fieri non potuisset asserunt, inter quos sunt Sanctus Athanasius, Irenæus, uterque Cyrillus, Alexandrinus & Hierosolymitanus, Justinus Martyr, & alii apud Suarez hic, Disp. 4. Sect. 2. clarissimè etiam Sanctus Basilius in Psalmum 28. ubi ad rem præsentem adfert verba illa: *Qui confidunt in virtute suâ, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur: frater non redimit, redimet homo:* Non, inquit, homo nudus, sed homo Deus JESUS CHRISTUS, quia nullus alius poterat condignum offerre pretium, & tamen si per acceptationem divinam facta est satisfactio Christi pretium condignum, quidni potuit homo purus per similem accepta-

tionem illud offerre. Quare non omnino satisfaceret qui diceret cum Fabro citato, hoc evenire operibus Christi per acceptationem solum divinam. Idem expressè ait Sanctus Damascenus lib. 3. de Fide, cap. 17. *Caro Domini, inquit, divinarum actionum operibus circumfluxit ob purissimam illam, hoc est, personalem cum Verbo unionem: & infra: Eadem caro mortalis est, & ob hypostaticam cum Verbo unionem, vitam asserbat.* Unde Sanctus Leo Sermone 12. de Passione sic habet: *Effusio sanguinis justis tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium.* Videatur Vasquez Disputatione illâ 5. cap. 3. ubi plurima congerit in hanc rem Sanctorum Patrum testimonia, hæc nostro instituto sufficient.

Dicit nequit Christi satisfactionem suam esse pretium condignum per meritam acceptationem Dei.

Omissis variis veritatem hanc probandi modis, qui videri possunt in Suarez Disput. 4. Sect. 4. & Vasquez Disp. 6. Ratio præcipua hujus conclusionis desumenda mihi videtur ex infinitâ dignitate personæ operantis, ut enim in creatis dignitas personæ, ut si quis sit in regiâ dignitate constitutus, refundit præsertim in operationibus honoris & obsequii, quæ si à personâ vili exhibeantur, parvi fiunt, si verò à Rege, & personâ aliquâ in dignitate constitutâ plurimum, ita cum humanitas Christi ex unione ad Verbum fuerit infinite sanctificata, ut videbimus infra cum de Gratiâ Christi, & ut loquuntur Patres, deificata, hausit inde dignitatem quandam infinitam, & consequenter omnes ejus actus trahunt ex eadem unione dignitatem & valorem moralem infinitum: quæ videtur esse mens Sanctorum Patrum, qui ex dignitate infinitâ Verbi inferunt ipsum ad æqualitatem pro peccatis hominum satisfecisse, & condignum pretium redemptionis perfolvisse. Confirmatur: Opera nostra bona, licet ex se non mererentur quidquam condignè, conjuncta tamen cum gratiâ habituali elevantur ad merendum gloriam & præmium supernaturale, quia cum subiectum informetur gratiâ, opera etiam quæ ab eo procedunt, eadem gratiâ moraliter informari censentur, & ab eadem venustatem quandam moralem, ac valorem trahunt, ergo cum humanitas operans sit infinite sancta, grata & digna per unionem hypostaticam connectentem illi sanctitatem infinitam, omnia ipsius opera ex eadem valorem quandam infinitum & dignitatem haurient, quippe quæ moraliter dignitatem illam sibi unitam habere censentur, sicut eorum subiectum physicè.

VII. Ratio cur Christi opera ad hoc sit sufficientia, est infinita dignitas operantis.

Nostra opera ex conjunctione cum gratiâ valorem maiorem accipiunt.

Colligi hoc videtur ex illo ad Hebræos 7. versu 26. ubi de Christo ait Apostolus: *Excelsior caelis factus, & cap. 5. versu 7. Exauditus est pro sua reverentiâ:* ubi ex dignitate & excellentiâ personæ infert Sanctus Paulus dignitatem & valorem operum, quorum exhibitione meruerit jure quasi quodam à Deo exaudiri, ergo personæ dignitas dignitatem suam in operationes transfudit, & sicut ipsa in se infinite excedit in dignitate omnem personam creatam, ita moraliter operationibus humanitatis unita efficit ut infinite etiam in valore excedat operationes cujusvis naturæ creatæ. Multa contra hanc doctrinam objicit Scotus, quæ solvemus Sectione sequente.

VIII. Ex dignitate & excellentiâ Christi infert Apostolus ipsum exauditus fuisse pro sua reverentiâ.

SECTIO SECUNDA.

Argumenta contra infinitum valorem operum Christi.

I. *Quamvis Verbum per unionem tantum finitum sanctificet humanitatem, eam tamen quoad rem sanctificat infinitum.*

OBJICIS primò: Verbum finito tantum modo sanctificat humanitatem, nempe per unionem finitam, ergo dignitatem tantum finitam in ejus opera refundit, ergo non sunt valoris infiniti. Respondetur: Quamvis Verbum per unionem creatam & finitam communicet se humanitati, eam nihilominus infinite sanctificat, quoad rem & deificat, ut postea, Disp. 51. ex communi Patrum sententiâ videbimus, ad hoc enim spectandum est illud quod, non ut quo, sed ut quod illam sanctificat: unde ut loco proxime citato, dicitur, humanitas quoad rem est æquè sancta ac ipsum Verbum, cum sit sancta per sanctitatem increatam, quamvis modus quo hanc sanctitatem participat, sit finitus.

II. *Etiamsi actus meritorii Christi fuerint quid creatum & finitum, valor tamen eius ex Personâ Verbi accrescens est infinitus.*

OBJICITUR secundò: Meritum in operibus Christi est quid creatum, ergo finitum. Ad solutionem distinguenda duo in actibus Christi reperienda, meritum ipsum in libertate, & physicâ entitate actus situm, & valor, seu condignitas orta ex personâ operantis, quæ moraliter informat quasi actus Christi, & infinite eos dignificat. Hoc posito distinguo antecedens, meritum illud est quid creatum secundum physicam entitatem actus, concedo antecedens, secundum valorem nego, & nego consequentiam: sicut ut Christus sit infinite perfectus sufficit alterum ipsius constitutum, nempe personalitatem divinam esse simpliciter perfectionis infinitæ. Refunditur verò hic valor infinitus in opera Christi, non ex eo quòd Verbum peculiari modo in illa influat efficienter, hoc enim non ita se habet, cum hic modus concurrendi merè extrinsecus sit valori operum Christi, & communis Patri, ac Spiritui Sancto, cum opera omnia ad extra sint toti Trinitati communia, sed ex eo quòd proveniant ab humanitate infinite sanctificatâ, ut diximus, & moraliter à personâ Verbi informantur.

III. *Opera Christi quoad formam ipsam vel quasi formam sanctificantem tantum placent Deo, quantum placet Verbum, non tamen quoad modum sanctificandi.*

OBJICITUR tertio: Sequi tam digna esse opera Christi, & tantum placere Deo, atque placet, & digna est ipsa personalitas & sanctitas increata Verbi, hoc autem videtur absurdum, cum opera illa sint limitata perfectionis & bonitatis. Distinguo antecedens: Tantum placent Deo quoad formam ipsam dantem valorem, concedo antecedens, quoad modum nego; sic enim communiter dici solet humanitatem Christi fuisse æquè sanctam, atque est Sanctus ipse Deus quoad formam, vel quasi formam sanctificantem, cum sit ipsa sanctitas Dei, non tamen quoad modum, quia habet sanctitatem illam, non necessariò & inseparabiliter, sed contingenter, & per unionem creatam, quæ divinitus potest destrui, & sanctitas illa auferri.

IV. *Hic valor infinitus inde Christi operibus advenit, quòd mediate habuerint unionem intrinsecam cum sanctitate infinitâ.*

DICIMUS ergo valorem operum Christi fuisse infinitum, eo quòd mediate habuerint intrinsecam unionem cum sanctitate infinitâ, sicut Theologi dicunt ex gratiâ habituali refundi valorem in opera meritoria, & hoc meritum non consistere in nudâ actus entitate, ut definitum est in Bulla Pii 5. & Gregorii 13. contra Michaëlem Baïum, cujus decima octava propositio hoc affirmare videbatur. Et retorqueri potest hoc argumentum, nam dicit Scotus opera Christi Do-

mini fuisse exacceptatione divina infiniti valoris, cur ergo non tantum complacet sibi in iis Deus, atque in suis perfectionibus intrinsecis.

OBJICITUR quartò: Opera Christi sunt diversa, saltem numero in ratione meriti & satisfactionis, ergo eorum valor non desumitur à personalitate Verbi moraliter illa informante, hæc enim una numero est, & consequenter unus esset valor omnium Christi operum, ergo non constitueret diversos actus meritorios. Respondetur, eandem numero formam tribuere posse diversas numero denominationes: sic extrinsecè eadem visio denominatur pluribus objectis, sic intrinsecè eadem unio diversa extrema denominatur unita, & si eadem numero albedo esset in diversis subjectis, illa omnia denominaretur alba, sic similiter in moralibus, plura opera bona hominis justè denominantur condignè meritoria vitæ æternæ ab eadem numero gratiâ habituali. Simili ergo ratione opera Christi ab eadem sanctitate, infinitate, & valore denominari possunt diversa sancta, infinita, & valida.

OBJICITUR quintò: Hinc sequi unum opus Christi non fuisse melius alio, cum omnia tuerint infiniti, & consequenter æqualis valoris & meriti, consequens autem est falsum, nam sicut in aliis hominibus, ita & in Christo actus nobilioris virtutis, ut Charitatis, erant meliores actibus virtutis inferioris perfectionis. Respondetur, nihil obstat quo minus quid infinitum sit sub unâ ratione, & sub aliâ finitum, ut si quantitas latitudinis unius palmi protendatur in infinitum, tunc enim quoad longitudinem esset quantitas illa infinita, quoad latitudinem finita. Sicut ergo aurum & argentum, & æs unius palmi sunt æqualis dimensionis, & si protendantur in infinitum, sunt sub hac ratione æqualia, differunt tamen secundum rationes suas particulares, ita ut aurum semper maneat perfectius argento, argentum ære, &c. Sic opus Charitatis in Christo, esto secundum dignitatem, quam trahit à personâ Verbi sit æqualis valoris cum actu humilitatis, vel obedientiæ, secundum suum tamen valorem, & perfectionem particularem est illis, secundum has rationes præcisè consideratas, perfectius, licet in operibus Christi uterque valor simul integret unum valorem totalem; nec enim major tollit seu delet minorem, sed perficit & elevat ad unum totalem constituendum.

OBJICITUR sextò: Ergo unum opus Christi est intensivè tanti valoris & meriti, atque omnia simul, ergo per unum opus, etiam primo natiuitatis instanti elicitum redemit mundum. Concedo primam sequelam de valore intensivo operum Christi à Verbo desumpto, nempe & inter se in hoc esse intensivè æqualia, & unum æquè intensivè dignum ac omnia: sicut sex calida ut octo sunt intensivè in calore æqualia, & unum æquè intensivè calidum ac omnia. Ratio est clara, quia hic valor nihil est aliud, quam persona Verbi moraliter conjuncta cum operationibus, quæ cum eadem semper sit, valor etiam inde proveniens erit ejusdem planè intensiois, imo idem numero.

AD secundam sequelam dico: Licet quodvis opus Christi fuerit in actu primo sufficientis valoris ad mille mundos redimendos, ut tamen sit efficax in actu secundo, requiri vel acceptationem Dei, vel applicationem aliquam ex parte Christi, cum ergo ita applicata vel acceptata fuerint opera Christi, ut non compleretur opus redemptionis,

V. *Dicitur: Hinc sequi unum numerum esse valorem omnium Christi operum.*

VI. *Obicitur: Hinc sequi omnia opera Christi fuisse inobstantia & valore æqualia.*

Dupliciter valor in operibus Christi a numerum intensivo valorem totalem.

VII. *Unum opus Christi fuit tanti valoris intensivo ac omnia.*

VIII. *Quodvis opus Christi in actu primo sufficientis fuit ad mille mundos redimendos.*

redemptionis, nisi dependenter à morte ipsius; non sumus redempti per singulos ejus actus, sed per mortem consummata est nostra redemptio, nec enim sigillatim obtulit Christus sua opera pro salute nostrâ, ita ut per unumquemque actum in particulari consequi eam volerit; sed totam collectionem obtulit in hunc finem: quæ etiam est causa, cur non meruerit Christus infinita alia possibilia, quia scilicet nec ex ordinatione Dei, nec humane Christi voluntatis designatione, ad illa applicabatur ipsius merita.

SECTIO TERTIA.

Solvuntur alie objectiones contra valorem infinitum operum Christi.

I. **O**BJICIES septimò: Circumstantia, ut honestatem refundat in actum, debet esse cognita, ergo eo modo honestatem refundit quo cognoscitur, sed hæc dignitas Verbi ab humanitate cognoscitur solum cognitione finitâ, ergo finitam tantum honestatem ac valorem in Christi actione refundit. Respondetur: Ad honestatem moralem refundendam in actum, non requiri ut circumstantia ex parte personæ cognoscatur, sed solum ex parte objecti, ut Tomo præcedente, in tractatu de actibus humanis ostendit: Quare etsi Christus personæ suæ dignitatem omnino non cognovisset, adhuc ejus opera fuissent valoris infiniti, sicut qui est in gratiâ habituali, quantumvis hoc ipse nesciret, imo putaret se esse in peccato, si tamen actum bonum supernaturalem eliceret, per actum illum mereretur: à fortiori ergo actus Christi erunt infinitè meritorii, licet humanitas dignitatem personæ cognoverit solum finitè.

II. **O**BJICITUR octavò: Inter meritum actu, & præmium actu est proportio, ergo & inter meritum & præmium possibile, cum meritum dicat ordinem ad præmium, ergo Christi merita non fuerunt infiniti valoris, ubi enim implicat præmium infinitum, implicat etiam infinitum meritum. Sed contra: Hoc enim argumentum probaret nec omnipotentiam Dei esse simpliciter infinitam, si implicet infinitus effectus producendus. Respondetur itaque primò negando secundam consequentiam, sicut enim in eo casu ad omnipotentiam Dei simpliciter infinitam, sufficeret infinitum syncategorematicè, seu quòd quocumque effectu posito plures & plures producere posset in infinitum, ita & in meritis Christi, cum meritum sit causa effectiva moralis, seu movens Deum ad præmium efficiendum, & dandum merenti. Respondetur secundò negando non esse possibile præmium infinitum, possibile enim est alia unio hypostatica, quæ licet entitativè sit quid creatum, & finitum, sicut actus meritorius, est tamen infinitæ dignitatis & valoris ratione personalitatis, quam afficit.

III. **O**BJICITUR nonò, & difficultius: Ponamus ergo Deum pro præmio unius operis Christi conferre ipsi unionem hypostaticam Patris, vel Spiritus Sancti cum aliâ humanitate, jam conferetur huic operi præmium æquale, ergo exhauritur ejus valor, ergo non erat infinitum, infinitum siquidem exhauriri non potest. Respondetur, nihil esse contra infinitatem illius operis, quòd exhauritur à præmio infinito, infinitum enim ab infinito exhauriri quid vetat, ut si infiniti Angeli, quorum singuli haberent unum lapidem; conjicerent eos in unum cumulum, possent singuli lapidem resumendo cumulum illum denuò exhaurire, infinitum enim est illud, quòd à nullo finito potest exhauriri, sed respectu illius semper aliquid est extra, quia infinitum est illi inæquale: at quòd à pari exhauriatur, quæ contradictio?

IV. **O**BJICITUR undecimò: Potuit Christus habere actum nullius præmii meritorium, ergo omnis actus illius non fuit infinitè meritorius. Antecedens probatur: Potest enim dari actus in Christo essentialiter supponens decretum Dei de nullo præmio ob illum actum conferendo. Respondetur: Quicquid sit utrum talis actus sit possibile nec ne, quem aliqui putant implicare, & dedecere infinitam dignitatem unionis, quæ petero videtur ut ex naturâ rei nullus in Christo detur actus, ob quem non possit Deus conferre præmium:

V. **O**BJICITUR duodecimò: Sequi nostra merita non esse necessaria ad cælum nobis obtinendum; si enim merita Christi sint simpliciter infinita, abundè sufficiunt, nec opus est ex parte nostrâ quidquam iis adjicere. Respondetur: Merita quidem abundantissima fuisse in actu primo ad cælum & quòdvis præmium nobis obtinendum, sed sicut non meruit in actu secundo omne præmium possibile, quia ad omnia promerenda non erant, vel ordinata à Deo, vel ab humanâ Christi voluntate applicata, ita cum non sint applicata nobis nisi medijs quibusdam conditionibus, id est, cooperatione nostrâ, necesse est ut nos etiam opera bona exerceamus, & temporalem pœnam pro peccatis nostris sustineamus.

VI. **O**BJICITUR decimò: Sequi nostra merita non esse necessaria ad cælum nobis obtinendum; si enim merita Christi sint simpliciter infinita, abundè sufficiunt, nec opus est ex parte nostrâ quidquam iis adjicere. Respondetur: Merita quidem abundantissima fuisse in actu primo ad cælum & quòdvis præmium nobis obtinendum, sed sicut non meruit in actu secundo omne præmium possibile, quia ad omnia promerenda non erant, vel ordinata à Deo, vel ab humanâ Christi voluntate applicata, ita cum non sint applicata nobis nisi medijs quibusdam conditionibus, id est, cooperatione nostrâ, necesse est ut nos etiam opera bona exerceamus, & temporalem pœnam pro peccatis nostris sustineamus.

VII. **O**BJICITUR undecimò: Potuit Christus habere actum nullius præmii meritorium, ergo omnis actus illius non fuit infinitè meritorius. Antecedens probatur: Potest enim dari actus in Christo essentialiter supponens decretum Dei de nullo præmio ob illum actum conferendo. Respondetur: Quicquid sit utrum talis actus sit possibile nec ne, quem aliqui putant implicare, & dedecere infinitam dignitatem unionis, quæ petero videtur ut ex naturâ rei nullus in Christo detur actus, ob quem non possit Deus conferre præmium:

Resp. Nil obstat quo minus infinitum exhaustur ab infinito.

IV. Urgebis: Unus actus Christi est intensivè æquè perfectus atque omnes, ergo unio hypostatica esset præmium sufficiens pro omnibus, & consequenter si Deus omnibus operibus Christi meritorius assignaret in præmium unam unionem hypostaticam, exhaurirentur ab eâ omnia ejus opera. Distinguo consequens, ergo una unio hypostatica esset præmium sufficiens intensivè, concedo consequentiam, extensivè nego, sicut enim duo ejus opera, licet intensivè æqualia, sunt tamen extensivè plus quàm unum, ita extensivè merebuntur majus præmium.

Secundò aliter ad hanc difficultatem responderi potest cum Suarez disp. 4. sect. 4. & aliis, quòdvis opus Christi esset meritorium omnis præmii possibile, & hoc ex eo procedere, quòd sicut Deus in se essentialiter est dignus omni bono, ita Christus per unionem hypostaticam, cum sit filius naturalis Dei, est hæres omnis boni, sicque ob hanc rationem quivis ejus actus meretur omne bonum. Ad quòd notandum, non semper præmium servare debere proportionem arithmeticam cum merito in omnibus, dicunt enim Theologi actum bonum unius momenti non præmiari sufficienter præmio momentaneo. Deinde non debet nudè spectari æqualitas meriti & præmii, sed proportio cum personâ merente; sicut ergo justus per singula opera condignè meritoria meretur gloriam, ita Christus, cum sit persona simpliciter infinita, merebitur per singula operaj in actu primo omne præmium possibile, cum minor sit impropertio inter meritum hominis justi & gloriam, quàm inter meritum Christi, & omne bonum possibile, cujus nimirum excellentia tanta est, ut dignus sit quovis præmio.

Objicitur decimò: Sequi nostra merita non esse necessaria ad cælum nobis obtinendum; si enim merita Christi sint simpliciter infinita, abundè sufficiunt, nec opus est ex parte nostrâ quidquam iis adjicere. Respondetur: Merita quidem abundantissima fuisse in actu primo ad cælum & quòdvis præmium nobis obtinendum, sed sicut non meruit in actu secundo omne præmium possibile, quia ad omnia promerenda non erant, vel ordinata à Deo, vel ab humanâ Christi voluntate applicata, ita cum non sint applicata nobis nisi medijs quibusdam conditionibus, id est, cooperatione nostrâ, necesse est ut nos etiam opera bona exerceamus, & temporalem pœnam pro peccatis nostris sustineamus.

Objicitur undecimò: Potuit Christus habere actum nullius præmii meritorium, ergo omnis actus illius non fuit infinitè meritorius. Antecedens probatur: Potest enim dari actus in Christo essentialiter supponens decretum Dei de nullo præmio ob illum actum conferendo. Respondetur: Quicquid sit utrum talis actus sit possibile nec ne, quem aliqui putant implicare, & dedecere infinitam dignitatem unionis, quæ petero videtur ut ex naturâ rei nullus in Christo detur actus, ob quem non possit Deus conferre præmium:

Resp. Nil obstat quo minus infinitum exhaustur ab infinito.

IV. Urgebis, una unio hypostatica adequatè compensaret omnia Christi merita.

Resp. Compensat intensivè, non extensivè.

V. Alia nomina meritoria ad prædicationem objectionem responsi.

Inter præmium & meritum non est sententia per servandam proportionem arithmetica.

VI. Dices: Ergo nostra merita nobis ad obtinendum cælum non sunt necessaria.

VII. Dices: Potuit Christus habere actum nullius præmii meritorium.

Ita tamen in actu secundo redemptio mundi mereretur, requireretur, vel acceptio Dei, vel Christi applicatio.

I. Dices: Humanitas dignitatem personæ cognoscitur solum finitè, ergo opera non erant valoris infiniti.

Resp. Ad valorem in opera refundendum non requiritur dignitas personæ omnino cognoscatur.

II. Dices: Implicat præmium infinitum, ergo & infinitum meritum.

Resp. primò, ad meritum infinitum sufficit præmium syncategorematicè infinitum.

Secundò dico possibile esse præmium infinitum.

III. Dices: Meritum operis Christi potest exhauriri, ergo non est infinitum.

Tom. II.

præmium: Respondetur, inquam, quando asseritur omnes Christi actiones esse infinite dignas præmio, sensum esse, nisi præmium illud vel ex naturâ rei, vel Dei voluntate reddatur impossibile.

VIII.

Objic. Christi pro peccatorum humani generis remissione Patrem oravit.

Objicies duodecimò: Christus oravit Patrem pro peccatorum humani generis remissione, ergo ipsius opera non erant condigne remissionis illorum meritoria, sicque peccata in ratione injuriæ actiones Christi theandricas superabant, ac proinde hæc non erant valoris infiniti. Respondetur, Christum non ideo Patrem ut hominum peccata condonaret orasse, quòd illius opera pro humani generis redemptione non sufficerent, sed ut infinitam illam Dei, quem rogabat, excellentiam agnosceret. Sic etiam tot tamque eximia pro peccatorum nostrorum remissione opera æterno Patri obtulit, acerbissimæque tormenta ac mortem crudelissimam pertulit, non quod hæc omnia essent ad hunc finem necessaria, cum quæcumque Christi actio, vel una scilicet lachryma, in cunis fusa ad mille mundos redimendos sufficeret, sed tum ut suum in nos amorem testaretur, tum ut homines peccati mortalis gravitatem clarius apprehenderent, indeque ad illud evitandum excitarentur; quò alludit Sanctus Bernardus dum peccatorem alloquens, sic ait: *Vide quam gravia sint vulnera, pro quibus necesse est vulnerari Dominum Christum, &c.*

Cur etiam Christus tot tamque eximia pro peccatorum nostrorum remissione æterno Patri merita obtulit.

IX. Ad duas alias objectiones huc spectantes, quæ à gratiâ habituali, valorem actibus meritorius conferente deducuntur, respondi supra in tractatu de Charitate, disputatione trigesima octavâ, sectione septimâ & octavâ.

Dua alia objectiones soluta sunt supra, Disp. 38.

SECTIO QUARTA.

Utrum Christi satisfactio fuerit de rigore justitiæ.

I. Suppositis iis que de Christi satisfactioe diximus, quæstio præsens est utrum omnes rigorosa justitiæ conditiones impleverit.

IN disputationis hujus decursu vidimus satisfactionem Christi æquivalentem pro redemptione generis humani fuisse, & consequenter ex hac parte nihil illi deesse quo minus sit de rigore justitiæ. Tomo etiam priore Disp. 35. & hic, disputatione præcedente ostendimus, nihil ob stare quo minus & hominis ad Deum, & Dei ad hominem dari possit justitiæ. In præsentem ergo quærimus, Utrum satisfactio Christi pro humano genere ejusmodi fuerit, ut omnes rigorosæ justitiæ conditiones impleverit.

II. Sex ut plurimum assignari solent rigorosa justitiæ conditiones.

Conditiones ad rigorosam justitiam requisitæ communiter recensentur hæc sex. Prima, ut sit ad alterum. Secunda, ut non sit ex bonis acceptis à creditore. Tertia, ut nequeat non acceptari. Quarta, ut fiat ab ipso debitore personaliter. Quinta, ut non fiat ex bonis, quæ sunt sub dominio creditoris. Sexta, ut fiat ex aliis indebitis: de quibus conditionibus fusè Suarez hic, Disp. 4. Sect. 5. & 6. Vasquez, Disp. 8. & 9. Tannerus hic, Disp. 1. quæst. 2. dub. 5. & 6.

III. Christi satisfactio non videtur fieri se ad alterum.

Prima itaque conditio justitiæ est, ut sit ad alterum, quæ desumitur ex Aristotele quinto Ethicorum, cap. 1. & 2. quam etiam statuit S. Thomas 2. 2. quæst. 58. art. 2. & auctores communiter. Videtur itaque hæc conditio deesse in satisfactione Christi, actiones enim sunt suppositorum, in Christo autem non sunt diversa sup-

posita. Nec dicas Christum fuisse diversam personam à Patre, & Spiritu Sancto, primò, quia Verbum non satisfacit Patri solum, sed Deo, imo toti Trinitati, & consequenter sibi, cum filius etiam offensus fuerit per peccatum.

Respondet tamen, hanc conditionem quoad hoc non defuisse in satisfactione Christi, nec enim minus obedientia est ad alterum, sicut & religio, & ejusmodi aliæ virtutes, quàm justitiæ, & tamen nullus negat Christum has virtutes exercuisse, ergo & quantum ad hoc exercere potuit justitiam. Dicimus ergo ad justitiam in Christo, sicut & ad alias virtutes, quæ sunt ad alterum, sufficere distinctionem naturarum, quam si scivisset Aristoteles in eodem supposito, non exigisset distinctionem suppositorum ad justitiam.

Sicut ergo, licet nullam in rebus creatis subsistentiam agnovit Aristoteles, cum mysterium Incarnationis non noverit, omnes tamen hodie subsistentiam statuant; sic licet non agnovit ille duas naturas in eodem supposito, cum tamen nobis innotescant, non est cur non æquè agnoscamus justitiam in Christo, atque obedientiam, & alias virtutes, quæ sunt ad alterum. Quo etiam sensu capiendus est Sanctus Thomas loco citato, dum distinctionem suppositorum requirit ad justitiam, loquitur enim regulariter, nam ex naturâ rei non possunt esse duæ naturæ in eodem supposito: ubi verò sunt duæ naturæ rationales, sufficit ad justitiam, seu contractum unius cum alterâ, cum subiectum juris sit natura rationalis, sicque in præsentem sunt duæ naturæ juris capaces. Sicut si naturæ Petri & Pauli juxta probabilem sententiam unirentur in eodem supposito creato, posset Petrus contradicere Paulo, calumniari eum, detrahere, & veram illi injuriam inferre, ergo & posset ei pro injuriâ illatâ ex justitiâ satisfacere: & licet aliqua injuriâ illatâ fuerint ipsi humanitati Christi, non tamen pro iis satisfacit Christus humanitati, sicut nec aliis hominibus pro injuriis iis illatis, sed pro injuriis omnibus satisfacit Deo.

Dices: Valor operum Christi fuit ipsa personalitas Verbi, hæc autem non distinguitur à Deo, ergo principium morale satisfactiois non distinguitur adæquatè à Deo, ergo non fuit satisfactio sufficienter ad alterum. Sed contra; hoc enim probaret Christum non solum non satisfacisse ex justitiâ, sed nec meritum fuisse redemptionem humani generis à Deo, cum meritum similiter debeat esse ad alterum, valor autem operum meritoriorum non distinguitur adæquatè à Deo, cum tamen non minus requiratur ut valor meriti distinguatur à personâ apud quam meretur, quàm valor pretii à personâ, quam obligamus ex justitiâ. Dicimus ergo sufficere, naturam, & opus, modumque habendi valorem illum distinguî à Deo, sicut sufficit ut operationes & natura per hunc valorem reddantur Deo gratæ.

Secunda conditio est, ut non fiat satisfactio ex bonis acceptis à creditore, quæ tamen conditio defuisse videtur in satisfactione Christi, utpote qui omnia à Deo accepit, qui tamen est creditor, cui exhibenda erat satisfactio. Respondetur, non omnem acceptationem à creditore ob stare perfectæ satisfactiois, & ablationi debiti; si enim Petro, qui debet Paulo centum nummos, Paulus gratuitò det centum, poterit Petrus ex his centum gratuitò ab eo acceptis debitum illud delere. Quando ergo ita aliquid accipitur à creditore, ut det accipienti dominium illius,

VI. Objic. Personalitas Verbi non distinguitur realiter à naturâ divinâ.

Resp. Hæc non magis ob stare satisfactiois, quàm merito Christi.

VII. Desecundâ conditione nempe at satisfactio non fit ex bonis acceptis à creditore.

Desecundâ conditione nempe at satisfactio non fit ex bonis acceptis à creditore.

IV. Obedientia similiter est ad alterum, hanc tamen Christum exercuisse certum est.

V. Quam ob causam Aristoteles ad justitiam exigent distinctionem suppositorum.

S. Thomæ tantum de legè ordinarîâ ad justitiâ requirit distinctionem suppositorum.

VI. Objic. Personalitas Verbi non distinguitur realiter à naturâ divinâ.

Resp. Hæc non magis ob stare satisfactiois, quàm merito Christi.

VII. Desecundâ conditione nempe at satisfactio non fit ex bonis acceptis à creditore.

Illius, potest per illud satisfacere eidem creditori. Si etiam non intercedat pactum, vel expressum, vel tacitum de satisfactione per ea faciendâ, quæ accepti, quantacumque solutionem antecedit liberaltas, poterit debitor creditori per bona illa ab eo accepta satisfacere. Imo licet detur ipsi eo animo, ut satisfaciatur, poterit per fructus, quos inde acquisivit satisfacere. Ut si Rexalicui, qui magnam vim pecuniæ illi deberet, concederet officium aliquod in Republicâ, vel facultatem eudendi monetam, posset is ex hac monetâ, vel pecuniâ, quam ex officio illo comparat, Regi satisfacere.

Quid si cre-
dat eo ani-
mo ut ali-
quid, ut de-
bitor satis-
faciat.

VIII.
Quomodo
ad rigorosam
justitiam re-
quiratur, ut
non miscea-
tur gratia
creditoris.

Quod Deus
ad omnes
Christi ac-
tiones con-
currat, non
obstat perfe-
cta eius sa-
tisfactione.

IX.
Terria con-
ditio, ut non
possit satis-
factio à cre-
ditore non
acceptari.

Ostenditur
hanc condi-
tionem in
Christi satis-
factione in-
tervenisse.

Omnis gra-
tia credito-
ris non ob-
stat rigorosa
satisfactio

X.
Quarta con-
ditio, ut sa-
tisfactio fiat
absq[ue] offen-
sâ.

Et per hæc etiam respondetur ad aliam conditionem, quam requirunt aliqui ad rigorosam justitiam, nempe ut non misceatur gratia creditoris: dico enim hoc solum intelligi debere de gratiâ, qua condonatur aliqua pars debiti, non de eâ, quæ solutionem antecedit. Nec obstat satisfactio Christi, quod Deus cum eo ad omnes actiones concurrat, sicut si Petrus, qui Paulum verbo læsit, vellet scripto illi satisfacere, ac retractare quod dixerat, & sine auxilio alterius formare characteres non possit, ac Paulus illum in scribendo juvet, literas unâ cum illo partialiter formando, nullus tamen censet non satisfacisse Petrum Paulo per scriptum illud. Assero proinde nihil obstat quo minus in satisfactione Christi hæc conditiones intervenerint.

Terria conditio est, ut non possit non acceptari satisfactio à creditore. Ad hanc dico, fuisse repertam in satisfactione Christi, quam, esto sine pacto & promissione non tenebatur Deus acceptare, cum tamen ex pacto & contractu exhibita fuerit, non eam potuit Deus recusare, & hoc sufficit ad satisfactionem quæ offertur, non à propriâ personâ, sed à fidejussore, præsertim ubi non est pura restitutio ablati, sed commutatio voluntaria in datis & acceptis, quod in satisfactione Christi suo modo intervenit. Imo, ut notat Suarez, opusculo de Justitiâ Dei, sect. 2. num. 52. in variis rebus cernitur non teneri creditorem sine novo pacto acceptare vel restitutionem æqualem, vel satisfactionem; si tamen accedat novum pactum, teneri, & esse rigorosam justitiam: ut qui librum Petro abstulit & offert æquale pretium in pecuniâ, non tenetur Petrus acceptare; si tamen acceptet, est verus actus justitiæ in debitore pecuniam reddente loco libri. Nec propterea licet liberè & sine obligatione justitiæ, imo rogatu alterius in pactum illud consentiat, gratia illa diminuit quidquam de rigore justitiæ, quia non est de re distincto pretio, aut valore æstimabili. Quotiescumque ergo pro re aliqua redditur alia æqualis valoris, secundum moralem æstimationem servatur perfectâ justitiâ, esto subinde, secluso pacto potuisset non acceptari.

Quarta conditio est, ut satisfactio fiat ab offendentem personaliter, quod tamen satisfactioni Christi non competit, utpote qui non offendit ipse, sed pro aliorum peccatis satisfecit. Nihilominus de hac conditione idem dicendum est quod de præcedente; esto enim regulariter non possit, seu sine pacto fieri satisfactio nisi à personâ lædente, cum debitum satisfaciendi pro offensâ per se primò personale sit, & læsus jus habeat, ut qui injuriam intulit, pro eadem satisfaciatur, si tamen velit acceptare satisfactionem alterius, abundè compensabitur injuria, & ex justitiâ eidem satisficit. Dices, hoc quod est esse contentum ut

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

alius satisfaciatur, est cedere jure suo. Distinguo, est cedere jure suo, ob aliquid æquale, concedo, gratis nego, nihil autem derogatur perfectæ rationi justitiæ ex hoc, quod quis cedat jure suo ad aliquid ob aliud æquale, hoc enim pacto nihil remittit debiti, sed mutat illud in aliud æquale, sicque intervenit actus strictæ justitiæ. Multi etiam cum Patre Suarez disp. 4. Sect. 6. in principio, dicunt gratis requiri hanc conditionem ad satisfaciendum ex perfectâ justitiâ, quæ tamen, inquit, si velit quis eam dicere fuisse necessariam, non fuit omnino prætermittenda in satisfactione Christi, sicut enim genus humanum offendit in uno individuo nature suæ, ita satisfaciatur per aliud, sicque, saltem ratione nature, reperta fuit in satisfactione Christi hæc conditio.

Cedere jure
suo pro ali-
quo æquali
non obstat
rigorosa ju-
stitia.

SECTIO QUINTA.

Examinantur due ultima conditiones rigorosa Justitiæ.

QUINTA conditio rigorosæ justitiæ est, ut non fiat ex bonis, quæ sunt sub dominio creditoris, cui affinis est sexta, nempe ut sit ex aliis indebitis, quas conditiones in satisfactione Christi non fuisse repertas videtur clarum, omnia enim opera humanitatis jure creationis erant perfectissimè sub dominio Dei, & consequenter ex hoc titulo illi debita, sicque non potuit per illa obligari Deus ex justitiâ ad salutem humani generis ei concedendam. Multo enim magis ratione creationis debentur opera humanitatis Deo, quàm opera servi in creatis suo domino, sed in creatis non potest intercedere contractus justitiæ inter servum & Dominum, cum servus ei nihil dare possit non suum, ergo nec ob eandem rationem potuit obligari Deus strictè per opera humanitatis Christi.

I.
Quinta est
sexta condi-
tio justitiæ
sunt, ut non
fiat satisfac-
tio ex bonis
sub dominio
creditoris,
aut ex aliis
debitis.

Huic objectioni latè respondimus Tomo præcedenti, Disp. 35. Sect. 3. ubi diximus sufficere quod offeramus Deo aliquid verè nostrum, & cujus verum habemus dominium, quod satis est, ut Deus ex libero contractu obligetur ad nobis aliquid rependendum, quod dum habemus adhuc manet ipsius. Unde longè diversa ratio est servitutis respectu domini creati, & respectu Dei, ut ibidem diximus, cum servitute enim Dei stat verum dominium nostrarum rerum, & meritum etiam ob opera servilia, quod ibi non contingit. Imo contractu incipiente à domino & Patre, potest esse contractus justitiæ inter Patrem & filium, & Dominum & servum ex naturâ rei, quicquid sit de ordinatione & fictione legum. Nec refert Petrum, qui furto abstulit equum Pauli non satisfacere reddendo centum aureos, quos habebat Pauli, nam illorum dominium non habuit, Deo autem damus, quæ verè nostra sunt, & quorum habemus dominium. Unde aliter ab aliis proponi solet hæc conditio, nempe non utrum satisfecerit ex iis, quæ sunt sub dominio Dei creditoris, sed utrum satisfecerit ex propriis, quod certum est hic intervenisse.

II.
Ad satisfac-
tionem suffi-
cit quod
fiat ex ali-
quo, quod
est verè no-
strum.

Aliud est de
servitute in
creatis, aliud
respectu Dei.

Non satisfacit
quisquam
per id quod
non est ip-
sius.

Quantumcumque ergo satisfactio Christi, fuerit sub dominio Dei, cum tamen sit etiam bonum Christi, dans illi jus ad omne bonum possibile, & constituat veram rationem meriti apud Deum, nil obstat quo minus etiam constituat veram rationem justitiæ. Et hinc constat clara

III.
Declaratur
ulterius hæc
conditio non
obstat
satisfactio
Christi,

Y

disparitas

TOM. II.

disparitas inter hujusmodi bona & merè corporalia, hæc enim cum offeruntur pro uvo titulo, ut centum aurei pro equo, qui eis æquivalcat, nihil amplius merentur: at in actibus bonis ultra hoc quod est satisfacere titulo creationis, & dominio Dei, certum est illos adhuc habere veram rationem meriti, iisque deberi præmium supernaturale. Quod à fortiori verum habet de operibus Christi, quorum singula, cum fuerint valoris simpliciter infiniti, & meruerint omne præmium possibile, ut communiter asserunt Theologi, imo unum æquè intensivè meritorium fuerit ac omnia, sicut unum sufficit pro omni præmio possibili, licet infinito, ita & ad satisfaciendum pro omni titulo, etiam infinito, idque in sensu composito satisfactionis pro peccato.

Diversissima ratio est de bonis corporalibus & spiritualibus in ratione satisfactionis & meriti.

IV.

Potes homo ex iustitiâ satisfacere pro peccato suo veniali, quamvis alius quo satisfacit, sit sub dominio Dei.

Confirmatur hoc idem ex doctrinâ communi Theologorum, qui dicunt posse purum hominem justum per actum contritionis, vel amoris Dei super omnia condignè satisfacere pro suo veniali peccato, ita ut per hunc actum faciat satis, ut Deus ipsi amplius non irascatur, & ex iustitiâ mereatur illius condonationem, non solum ex liberalitate, & tamen hic actus est sub dominio Dei, & ipsi ex iustitiâ, titulo creationis debitus, ergo non exhaurit titulus creationis hunc actum, sed licet aliàs sit debitus titulo iustitiæ, habet tamen adhuc valorem sufficientem ad aliquid aliud condignè, & ex iustitiâ obtinendum.

V.

Dicitur: Sicut quicquid est mancipii, est domini, ita quicquid est hominis, est Dei.

Et hinc solvitur id, quod tantâ contentione urget Vasquez, & alii, nempe quòd ancilla si pariat, domino suo pariat, ac proinde injustè ageat, quisquis cum ad pretium pro prole solvendum cogeret, ergo animasi actus aliquos bonos eliciat, eos Deo tantum Domino suo elicit, cum non minùs sit anima ancilla respectu Dei, quàm mancipium respectu domini creati, sicque obligari non potest ad præmium aliquod pro iis dandum. Solvitur, inquam, hoc argumentum, hic enim parit anima, & tamen, quantumcunque Domino suo pariat, adhuc ex communi consensu Theologorum potest ob hunc partum & prolem mercedem à Deo exigere, remissionem scilicet peccati venialis. Dispar ergo est ratio de rebus illis externis, ac de actibus meritoriis, vel quod ibi omnia fiant secundum fictionem legum, vel quod non habeat quis earum dominium, ut communiter dici solet de servo respectu Domini, & de privatis personis respectu Reipublicæ in quibusdam casibus.

Ostenditur latam esse disparitatem inter bona servi respectu domini creati, & respectu Dei.

VI.

Tria in opere aliquo requisita ad hoc ut sit aptum ad contractum iustitiæ.

Quando ergo tria hæc in re aliquâ reperiuntur, nempe ut quis verè sit Dominus illius, ut valeat quantum valet res ab alio conferenda, & ut haberi non possit nisi pro libito offerentis, ut contingit in operibus Christi, & in omni operante liberè, haberi enim hæc opera non possunt, nisi operanti liberè illa dare: ubi, inquam, hæc concurrerint, apta est res illa ad contractum iustitiæ, etiam cum supremo illius Domino. Et si dicas, hæc in operibus servi reperiiri respectu Domini creati: Primò respondeo, Dominum creatum non habere directè & per se dominium in actus internos servi: Secundò ob hanc rationem dixisse me supra cum Suarez, posse ex naturâ rei intercedere obligationem iustitiæ Domini ad servum, contractu à Domino incipiente: Tertiò disparitatem esse rationem inter Dominum creatum respectu servi, ubi cum omnia agantur ex fictione legum, censetur servus persona distincta à Domino, & informatus eadem cum illo animâ, ut supra dictum est.

Diversissima ratio est de servo Dei, & domini creati.

Adde postremò, posse frequenter eadem re satisfieri diversis titulis, ut si quis, ubi furto abstulisset rem alterius, vovisset se illam restitutum, unicâ restitutione voto satisfacit & iustitiæ: qua etiam ratione solvendo debitum iustitiæ satisfacere quis posset præcepto obedientiæ, sicut & obligationi misericordiæ, aut charitatis, si necessitas urgeret. Imo duobus subinde titulis iustitiæ, ut si quis justum stipendium ab aliquo accepisset ut iret Romam, & postea pro eodem labore alter simili eum stipendio ad idem iter obstringeret, hic unicâ professione utriusque iustitiæ titulo satisfaceret: Quod etiam contingit, cum quis equum conductum aufert, illum enim restituendo satisfacit domino simul & conductori, quibus utrisque titulo injusta acceptionis erat obnoxius. Deinde etiam in humanis si Princeps tributum aliquod debitum non exigit, possunt subditi pecuniâ illâ cum Principe verum iustitiæ contractum inire, unde & cum Deo idem posset contingere, præsertim cum præmium, quod confert Deus, adhuc maneat illius: & hoc à fortiori verum est in Christo, cujus opera omnia erant valoris simpliciter infiniti.

VII. Duobus aut etiam pluribus titulis potest quis eadem re satisfacere.

Uterque ostenditur posse eadem re duplici iustitiâ tributum fieri.

SECTIO SEXTA.

Resolvitur questio circa satisfactionem Christi.

DICENDUM itaque in satisfactione Christi servatas fuisse conditiones rigorosæ iustitiæ, ipsumque proinde perfectissimo modo hominem lapsum redemisse. Hanc opinionem ut Christo digniore amplectuntur Suarez hæc, disp. 4. sectione 5. & 6. Albertinus Tomo primo Prin. 1. corol. 18. num. 36. Tannerus hic, disput. 1. quest. 2. dub. 5. num. 191. Ragusa de Incarnatione, disp. 23. qui pro eadem sententiâ citant Halensem, Divum Bonaventuram, Capreolum, Soto, Bannes, Abulensem, Vegam, & alios, & videtur secundum mentem Sancti Thomæ hic, questione primâ, art. 1. & 2. Præcipua hujus conclusionis probatio desumitur ex dictis, ubi ostendimus quomodo conditiones omnes iustitiæ in hac Christi satisfactione fuerunt repetæ.

I. Omnis rigorosa iustitiæ conditio in Christi satisfactione sumptura.

Uterius tamen probatur ex Scripturâ, & Patribus, nam ad Romanos tertio de Christo dicit Apostolus: *Quem proposuit Deus ad ostensionem iustitiæ suæ, & ad Colossenses secundo, delens quod adversus nos erat chirographum decreti: & primò ad Corinthios primo dicitur Christus nobis factus fuisse de rege iustitiæ & redemptio, quæ voces abstractè sumptæ in Scripturâ vim habent significandi perfectionem ejus rei, quæ alicui tribuitur. Unde in Concilio Ephesino cap. 7. dicit Proclus Episcopus: Nec idem necessarium erat ut ejusmodi pretium penderetur, quod ad amussim iustitiæ exaquaret. Quod adeo verum visum est Salviano libro 4. de Providentiâ, ut de mysterio satisfactionis Christi dixerit: In illo injustitiæ speciem magnitudo iustitiæ habere videtur. Frequentes etiam sunt hac in re alii Patres: unus pro reliquis sufficiat Sanctus Augustinus, qui in Enchiridio, cap. 49. ait diabolum non violentiâ potestatis oppressum fuisse per Christum, sed veritate iustitiæ, & iustissimè superatum. Idem repetit lib. 13. de Trinitate cap. 13. & cap. sequente sic habet: *Que est igitur iustitiæ, qua victus est diabolus: quæ nisi iustitiæ JESU CHRISTI.**

II. Varii Scripturæ loci ostendunt satisfactionem esse de rege iustitiæ.

Hoc idem de satisfactione Christi docent Sancti Patres.

Unde

III. Nihil obstat quod haec vox rigorosa iustitia à Scripturâ, & Patribus directè non usurpetur, sicut nec negatur, ex modo tamen, quo Christi satisfactio- nem prædicant, & extollunt, quoad rem ipsam satis eam indicant, sicut multa, quæ ab Ecclesiâ traduntur, eo nomine in Scripturis non traduntur, ut transubstantiatio, & similia. Quam au- tem æquum sit tot Scripturæ testimonia, ubi &

Unde licet hæc vox rigorosa iustitia à Scripturâ, & Patribus directè non usurpetur, sicut nec negatur, ex modo tamen, quo Christi satisfactio- nem prædicant, & extollunt, quoad rem ipsam satis eam indicant, sicut multa, quæ ab Ecclesiâ traduntur, eo nomine in Scripturis non traduntur, ut transubstantiatio, & similia. Quam au- tem æquum sit tot Scripturæ testimonia, ubi &

Dei ad hominem, & hominis ad Deum iustitiâ disertis verbis astruitur, ob unum vel alterum Aristotelis locum, ad sensus metaphoricos de- torquere; quibus iudicet. Mihi certè quovis potiùs modo explicandus videretur Aristoteles, quam ut vel uni Scripturæ apici vis minima in- feratur.

DISPUTATIO QUADRAGESIMA QUINTA.

De aptitudine puræ creaturæ ad reparandum hominem lapsum.

SECTIO PRIMA.

Utrum pura creatura possit alteri mereri gratiam de condigno?

I. Quid sit per puram creaturam intel- ligatur.

ER puram creaturam non intelli- gimus eam, quæ est in purâ naturâ, seu quæ omnibus auxiliis gratiæ est destituta, sed eam, quæ ita est creatura, ut non sit Deus.

Querimus itaque, Utrum homo, qui non esset unitus hypostaticè personæ alicui divinæ, instructus tamen gratiâ tum habituali, tum etiam excitante, & adjuvan- te, possit vel primam gratiam habituales alicui in purâ naturâ, vel augmentum gratiæ existenti in gratiâ mereri de condigno, ita ut Deus, in- tuitu meritorum hujus Angeli vel hominis, teneatur ei pro quo merita sua offert, gratiam conferre.

II. Ratio cur quidam ne- gant posse puram crea- turam me- reri alteri gratiam.

Pater Vasquez hic, disp. 4. cap. 5. disputans utrum pura creatura reparare possit genus hu- manum, ideo id repugnare affirmat, quia non potest pura creatura mereri aliquid alteri de condigno, sed solum sibi, gratia enim habitualis, inquit, quæ est radix meriti de condigno, ordi- natur tantum ad perficiendum proprium subje- ctum, & consequenter per illam mereri nemo quidquam potest, nisi sibi: Hanc etiam ratio- nem aliqui amplectuntur ex recentioribus.

III. Gratia, alia justificationis, alia sanctificationis.

Notandum primò, gratiæ collationem in di- versis circumstantiis diversam rationem præmiû constituit, collata enim peccatori, quæ vocatur gratia justificationis, majus beneficium est, cum includat etiam remissionem peccati, quam, vel augmentum gratiæ collatum iusto, vel prima gra- tia homini in purâ naturâ existenti concessa, quæ vocatur gratia sanctificationis. Quæstio autem in præfenti procedit de gratiâ in hoc secundo sen- su accepta.

IV. Non est ade- quate idem actum esse

Notandum secundò, ex Patre Suarez lib. 12. de Gratia, cap. 16. num. 4. esto omnis actus meritorius sit laudabilis, non tamen esse idem,

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

adæquate actum esse laudabilem & meritorium. Primò, quia tunc præmiû illius adæquatum es- set laus, cum dignitati laudis laus correspondeat pro præmiû, meritis tamen aliquid aliud com- munitè datur à laude distinctum: Secundò, quia laudabilitas non est respectu hujus vel illius per- sonæ in particulari, sed cujusvis secundum re- ctam rationem judicantis, meritum verò est res- pectu determinatæ alicujus personæ, apud quam quis meretur. Unde Sanctus Thomas 1. 2. q. 21. art. 2. & 3. distinguit in actu bono esse merito- rium, & esse laudabilem, & ubi definiit esse lau- dabilem, ulterius quærit utrum sit meritorium.

Laudabilem, & esse meri- torium.

Laudabili- tas operis est respectu cu- juscunque, non sic me- ritum.

V. Quid sit meritum in actu primo.

Notandum tertio, Quid sit meritum in actu primo, nempe opus aptum ad obtinendum ali- quod præmiû, quod proinde vim habet mo- vendi eum cui exhibetur ad aliquid retribuendum. Meritum verò aliud est de condigno, quod meri- tum simpliciter vocatur, seu ex iustitiâ, cum il- lius præmiû in Scripturis vocetur merces, co- rona, stipendium, &c. Aliud de congruo, quod meritum dicitur secundum quid, & ex quâdam tantum decentiâ. Ut actus sit meritorius gratiæ de condigno variæ requiruntur conditiones, nempe ut sit positivus, bonus, supernaturalis, æqua- lis præmiû, quibus additur alia à nonnullis, ut scilicet ex constitutione præmiantis ordinetur ad præmiû. In quibusdam ex his conditionibus convenit meritum congruum cum condigno, nempe in eo quod requirat entitatem positivam, libertatem & bonitatem, deficit verò à condig- nitate, si vel non sit æqualis valoris cum præmiû, vel remunerantem non obliget ad retribuendum.

Meritum, aliud est de condigno, seu simpliciter, aliud de congruo, seu secundum quid.

VI. Potest homo purus mere- ri gratiam alteri divi- nitus.

Probabilius ergo mihi videtur cum Patre Sua- rez lib. 12. de Gratia, cap. 16. posse per divi- nam potentiam hominem purum, saltem in ter- mino suæ sanctitatis & gratiæ constitutum mereri vel augmentum gratiæ alteri in gratiâ existenti, vel primam gratiam homini in purâ naturâ con- stituto. Ratio est; quia nulla in hoc apparet implicantia. Primò enim si habeat omnem san- ctitatem & gratiam sibi debitam, non est contra Charitatem propriam, ut merita sua alteri appli- cet, hoc namque faciendo, nullâ parte perfectionis & beatitudinis